

LICHT OP ARMOEDE

10 jaar Armoedecoalitie Utrecht

COLOFON

Uitgever: **Armoedecoalitie Utrecht**

Auteurs: **Annemiek Onstenk, Tilly Prinsen, Lia van Doorn en Marry Mos**

Met medewerking van: **Annelies, Bert, Claudia, Dagmar, Dennis, Frans, Harry, Grada, Inge, Jaap, Jessica, Jozsef, Jules, Lia, Lilith, Marina, Marry, Nevin, Niki, Rick, Samira en Sophia.**

Interviews en eindredactie: **Annemiek Onstenk**

Grafisch ontwerp: **Puck 't Hart**

Druk: **Drukwerkconsultancy**

Kleine portretfoto's geïnterviewden: **Annemiek Onstenk**

Concept grote foto's: **Puck 't Hart (iStock)**

Uitgave: **november 2019**

INHOUD

Woord vooraf Linda Voortman	6	Gedicht: De nachten waren vreselijk	52
Waarom Licht op armoede? Armoedecoalitie	9	'Ik wil aankaarten wat structureel mis is' Tilly	54
'Ik heb het wel mooi geflikt' Jessica	15	Met gewassen haren en zelfrespect Robin	60
'Ik doe alles voor de maatschappij' Jozef	19	Mijn leven met NAH Dennis	63
'Armoede is niet bepaald sexy' Claudia	23	Wat is armoede? Thea	65
'Van 't geld voor de bewindvoerder, had ik mijn schulden kunnen aflossen' Nevin	27	Gedicht: Innerlijke pijn Nevin	67
Gedicht: Ik heb het recht Grada	30	Gedicht: I have a dream Inge	69
'Walk of shame' Frans	31	Gedicht: Armoede betekent Dagmar	71
'Als mensen je maar begrijpen' Lilith	35	Een lange reis Harry	73
'Mijn lijfspreuk is: Ik worstel en kom boven' Rick	39	Gedicht: In mijn droom... Jaap	75
'Armoede is jezelf in een kronkel denken om blij te zijn' Sophia	43	Veerkracht Marina	76
Moeder	46	Gedicht: Present Samira	79
'In de overlevingsstand ontwikkel je je niet' Bert	49	Dankwoord Armoedecoalitie	80

WOORD VOORAF

Tien jaar Armoedecoalitie. Daar heb ik een dubbel gevoel bij. Enerzijds is het natuurlijk mooi dat we een sterke coalitie hebben die krachten bundelt, mensen bij elkaar brengt en zaken agendeert. En mooie dingen voor elkaar krijgt voor kwetsbare Utrechters. Anderzijds blijft het moeilijk uit te leggen dat er in een welvarende stad als de onze nog zoveel mensen zijn die slechrs met moeite kunnen rondkomen.

Dit boek geeft een inkijk in het leven van Utrechters die langdurig in de armoede leven of hebben geleefd. Schrijnende, indringende en hoopgevende verhalen. Armoede krijgt hiermee een gezicht en ook dat is de kracht van de Armoedecoalitie. Want, die brengt armoede echt dichterbij. Ook voor hen die er niet dagelijks mee worden geconfronteerd.

LINDA VOORTMAN:

***'SCHRIJNENDE,
INDRINGENDE EN
HOOPGEVENDE
VERHALEN'***

Als wethouder Werk en Inkomen is armoede echt een onderwerp dat mij aan het hart gaat. Met allerlei regelingen proberen we de effecten van armoede tegen te gaan. Maar het liefst zie ik natuurlijk dat de oorzaak van armoede wordt aangepakt. Het vinden van werk kan daarin een belangrijke rol spelen. Zodat Utrechters mee kunnen doen en zelf hun inkomen vergaren. Het is geweldig als mensen op eigen kracht uit de armoede komen, maar als dat niet lukt of kan, denk aan chronisch ziek zijn, moeten ze ondersteund worden.

De verhalen in dit boek motiveren mij om armoede te blijven bestrijden. Ik hoop dat het ook u stof tot nadenken geeft. Zodat we ons samen inzetten voor een stad waarin we oog hebben voor elkaar en iedereen echt mee kan doen en erbij hoort.

Linda Voortman

Wethouder Werk en Inkomen

Gemeente Utrecht

WAAROM LICHT OP ARMOEDE?

‘Soms word ik ‘s nachts wakker en vraag me dan af: ‘Ik heb nog twee euro, en de maand is nog lang niet voorbij. Hoe ga ik dat doen?’.’ Deze vraag houdt veel mensen bezig die langdurig moeten rondkomen van een laag inkomen. De dagelijkse worsteling om je hoofd boven water te houden, is voor iedereen anders. Mensen die in armoede leven hebben gemeen dat die leidt tot veel stress en een gevoel van machteloosheid, tot momenten dat je het echt niet meer ziet zitten. De mensen die hiermee te maken hebben zijn gewone mensen zoals u en ik. Maar het zijn ook bijzondere mensen, vaak met veel kracht en creativiteit, mensen die ondanks alles perspectief blijven zien. Voor en met deze mensen werkt de Armoedecoalitie Utrecht.

Tien jaar Armoedecoalitie Utrecht

Tien jaar geleden startte de Armoedecoalitie in Utrecht. Een aantal grote Utrechtse organisaties, zoals De Tussenvoorziening, U Centraal (toen nog Stade), Lister, welzijnsorganisaties, woningcorporatie Portaal, maatschappelijke initiatieven en belangenbehartigers als Emmaus, Kliëntenraad sociale zaken, de Sociale Alliantie, Stichting de Hand, Hogeschool Utrecht, de fondsen KF Hein, RDO de Balije van Utrecht en Stichting Leergeld en een aantal mensen op persoonlijke titel, zoals Ben Rensen (jeugdarts), Jan Vesters en Liesbeth Simpelaar, sloegen de handen ineen en starten een samenwerking. Doel was de handelingsvaardigheden van mensen in armoede en schulden te vergroten, perspectief te bieden aan kinderen en het verbeteren van de hulp- en dienstverlening

aan mensen in armoede en schulden.

In 2019 bestaat de coalitie tien jaar. De Armoedecoalitie is uitgegroeid tot een breed netwerk in de stad waar veel organisaties, mensen en initiatieven in de stad bij zijn aangesloten. De kracht zit in de korte lijnen, het gesprek tussen ervaringsdeskundigen, hulp- en dienstverleners, beleidsmakers en beslissers. Zij zitten samen aan tafel, signaleren knelpunten in de praktijk en zoeken naar werkbare oplossingen.

Geef armoede een gezicht

Een belangrijke pijler van de coalitie is mensen in armoede zichtbaar te maken. We willen laten zien wie zij zijn en hoe divers de groep mensen is, zichtbaar maken dat armoede en schulden vaak generaties lang bij mensen blijft, maar ook iets is waar iedereen in terecht kan komen. In de verhalen in dit boek valt op dat veel mensen door een (chronische) ziekte of beperking in de armoede komen. De veel genoemde uitweg uit armoede, werk, is dan niet meer dan een theoretisch verhaal. In dit boek geven we een inkijk in de levens van Utrechters die te maken hebben (gehad) met armoede en schulden en actief zijn in de Armoedecoalitie. Het is tot stand gekomen in samenwerking tussen de partners van de Armoedecoalitie en het lectoraat van Kenniscentrum Sociale Innovatie van Hogeschool Utrecht. We vroegen ervaringsdeskundigen een jaar geleden om in foto's, collages, tekeningen of gedichten uit te beelden wat armoede voor hen betekent, waar zij hun veerkracht vandaan halen en wat ze belangrijk vinden om te tonen of te vertellen aan anderen. Vervolgens hebben we journaliste Annemiek Onstenk gevraagd om negen van hen te interviewen.

Ervaringsdeskundige redactie

De redactie die de inhoud van het boek samenstelde – grotendeels bestaande uit ervaringsdeskundigen – bekeek de inzendingen. Vervolgens vroegen we mensen die materiaal inzonden of zij ook geïnterviewd wilden worden. Dat bleek niet eenvoudig. Een aantal mensen wilde zich niet laten interviewen: niet iedereen wil de 'eigen shit' benoemen en op de voorgrond plaatsen. Negen mensen waren uiteindelijk wel bereid zich te laten interviewen, waarvan enkelen onder pseudoniem en anderen, met hun instemming, met hun eigen naam en foto in deze publicatie staan. Ook in de interviews zie je dat terug: mensen zijn trots en laten zien hoe zij zich aan neerdrukkende armoede ontworstelden. Ze benadrukken vooral de positieve kanten van hun situatie. Het beeld dat daardoor in de interviews ontstaat, geeft eerder een te rooskleurig dan een te pessimistisch beeld van de werkelijkheid. Mede dankzij de redactieleden is het een boek geworden door en voor ervaringsdeskundigen. Bedoeld om mensen in armoede een gezicht te geven, herkenning en erkenning te bieden. Maar ook bedoeld om naastbetrokkenen, werkers en beleidsmakers te inspireren.

(Op) Eigen kracht

We willen een reëel beeld schetsen. De geïnterviewden bepalen zelf hoe zij hun ervaringen in armoede neerzetten en ernaar kijken. Wij hebben de indruk dat de geïnterviewden er aan hechten een optimistische kijk op armoede voorop te zetten. Zonder kracht en positief denken overleef je niet. Achter het positieve beeld dat veel geïnterviewden schetsen, gaat meestal een grote strijd schuil. Waarin moedeloosheid,

onmacht en frustratie elkaar afwisselen. Dit deel van het verhaal vertellen mensen niet altijd en komt in de interviews minder aan bod.

Innerlijke kracht

In de bijdragen geven mensen aan hoe ze zich innerlijk verhouden tot hun situatie. Daar maken ze veranderingen in door. Sommige mensen berusten. En dan, op een gegeven moment, gaat ergens in het leven, de knop om. Innerlijk, ongeacht het aanbod van hulp en regels. Dat moment en die innerlijke kracht maakt in deze verhalen dat mensen de weg naar perspectief vinden.

Daarmee willen we niet de indruk wekken dat het bij iedereen wel weer goed komt als je maar een goede attitude hebt. Veel mensen doen hun stinkende best, maar blijven zitten met een boel zorgen over nu en de toekomst. Voor het verminderen van armoede en sociale uitsluiting is het naast eigen kracht ook nodig dat mensen mogelijkheden krijgen en regels en systemen worden aangepast.

Het belang van toekomstperspectief

De verhalen laten het belang zien van scholing, van mensen die in je geloven, van kruiwagens en een netwerk. Dat opent de donkere lucht, geeft perspectief en laat het licht schijnen op mogelijkheden om eruit te komen.

Maatschappelijke betekenis van ieder individu

Uit de interviews blijkt dat de meeste mensen veel doen voor de stad. Zij voeden kinderen op, volgen een opleiding, geven voorlichting op scholen, bieden hulp en ondersteuning. Bijna

altijd onbetaald. Allemaal leveren ze een belangrijke bijdrage aan de samenleving. Ze zien om naar elkaar en willen iets betekenen voor andere mensen in nood. De betrokkenheid en wederkerigheid is groot.

Van herkenning en erkenning naar empowerment

Een aantal geïnterviewden volgt de opleiding tot ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting. Die maakt(e) hen sterker. Landelijk is er steeds meer aandacht voor armoede. Er zijn tal van rapporten verschenen over mensen die in armoede leven. Rapporten geven vaak vooral inzage in de financiële kant: in het inkomensniveau, bestedings- en uitgavenpatroon en in eventuele schulden. In deze publicatie kijken we niet zozeer mee in de portemonnee van mensen, we schetsen veeleer een beeld van de wijze waarop betrokkenen het leven in armoede ervaren. Met dit boek laten we een licht schijnen op wat het betekent om in armoede te leven.

Wij zijn trots op alle mensen in armoede die een bijdrage hebben geleverd aan dit boek. We danken hen voor hun openheid en moed om hun ervaringen te delen.

Wij hopen dat dit boek bijdraagt aan het begrip voor mensen die in armoede leven en dat het lezers inspireert om armoede en uitsluiting terug te dringen.

Armoedecoalitie

Lia van Doorn, Jules van Dam en Marry Mos

MIJN RUGZAK

Ik heb mijn besluit genomen,
ik pak mijn rugzak en ga die legen.

Ik open mijn rugzak *voorzichtig*
en kom van alles tegen.

Ik schrik van de inhoud,
terwijl ik er in staar.

Al dat gewicht voelde ook zo zwaar.

Stuk voor stuk verwijder ik mijn verleden met een snik.

Het gekke is, het lucht mij erg op.

En als ik na het legen stop

is mijn rugzak weer te dragen.

Oud zeer kan ik verjagen.

Vrij kijk ik de wereld weer in,

met mijn verlichte last.

Ik krijg er weer zin in, samen met die rugzak
die nu weer beter past.

Jessica

Jessica (42)

'IK HEB HET WEL MOOI GEFLIKT'

'M'n ouders hadden een houthandel in een boerendorp en kwamen na het faillissement van de zaak in armoede terecht. Ze hadden schulden en ik leerde als kind niet hoe je met geld om moet gaan. Mijn ouders waren vooral bezig met overleven. Ik merkte dat eigenlijk niet en miste niks, het was gewoon ons leven en ik voelde me gelukkig. Dat oma ons hielp met kleding was normaal. Later besepte ik dat ik minder had dan andere kinderen. Op de middelbare school letten leerlingen erg op kleding. Ik kreeg de kleding van m'n oudere zus, niet de laatste mode. Ik werd getreiterd omdat ik 'anders' was.

Schulden

Na een jaar mbo leerde ik een jongen kennen en verhuisde naar Utrecht. Hoewel hij een drankprobleem had en gewelddadig was, trouwde ik met hem en bleef acht jaar bij hem. Ik werkte parttime in de detailhandel, full time ging niet vanwege fibromyalgie. M'n man maakte veel schulden. Bij de scheiding kreeg ik de helft daarvan mee, toen zat ik opnieuw in de armoede. Sinds 2000 heb ik een WAO-uitkering. In vijf jaar betaalden mijn huidige man en ik m'n schulden af. Ik werkte in het bedrijf van m'n ouders en deed schoonmaakwerk tot het lichamelijk minder ging en ik een kind kreeg. We moesten altijd letten op onze uitgaven en gingen regelmatig naar de voedselbank. Van huis uit had ik echter meegekregen geen slachtoffer te zijn, iets van m'n leven te maken en m'n naasten

te helpen. Ik ging vrijwilligerswerk doen en bezocht bijeenkomsten over armoede. Ik was betrokken bij de oprichting van de kledingbank en de sociale kruidenier in Utrecht. Ook zit ik in de wijkraad Oud-West, met armoede in m'n pakket. Er zijn mensen geweest die op me neerkeken. Vooroordelen als 'Je kunt toch werken?!' kwetsten me, m'n zelfvertrouwen zakte naar nul. Anderen daarentegen hielpen me.

Zelf gedaan

In 2018 haalde ik m'n diploma voor de mbo 4-opleiding Ervaringsdeskundigheid in armoede en sociale uitsluiting, in 2019 werd ik ervaringswerker bij Utrecht Schuldenvrij van de gemeente. Wat ik eerst vrijwillig deed, krijg ik nu betaald. Ik werkte ook mee aan een tv-programma over ervaringsdeskundigheid en armoede. Ik wil laten zien dat je er ook uit kunt komen.

We hoeven de dubbeltjes thuis niet meer om te draaien, we hebben geen schulden en geen aanvullende bijstandsuitkering meer. Het gaat ons goed en we doen het helemaal zelf. Ik leer m'n zoon, die ook gezondheidsproblemen heeft, dat je moet sparen voor grote uitgaven en moet doorleren om later zelfredzaam te zijn. Mijn gezondheid is redelijk stabiel en met m'n zelfvertrouwen gaat het een stuk beter. Vijf jaar geleden was het ondenkbaar dat ik een baan bij de gemeente zou hebben. Ik vind het normaal wat ik heb bereikt en geef mezelf geen schouderklopje, zo zit ik niet in elkaar. Maar ik heb het wel mooi geflikt.'

ANTWOORD MIJ

Ik kan niet werken vanwege mijn langdurige depressie.

Maar organisaties zeggen dat mijn situatie

NIET ERNSTIG GENOEG IS.

Ik ben acht jaar geleden dakloos geweest.

Ik had niks, verstond geen Nederlands

en wist niet wat de volgende dag zou brengen.

Wel heb ik mijn diploma mbo niveau 4 jeugdzorg gehaald.

Ik ben zelf omhoog geklommen...

Uit eigen kracht en met veel moeite.

Toch voel ik me machteloos.

Antwoord mij! Wat moet ik nu?

Jozé

Jozsef Brad (32)

'IK DOE ALLES VOOR DE MAATSCHAPPIJ'

'Ik kom uit Hongarije en woon sinds tien jaar in Utrecht. In Hongarije woonde ik als kind in verschillende weeshuizen en pleeggezinnen en ben ik mishandeld. Vanwege m'n donkere huidskleur werd ik ook gediscrimineerd. Op m'n 18de deed ik een zelfmoordpoging. Ik overleefde en vertrok een paar jaar later, op m'n slippers. Ik nam de eerste bus die de grens overging, die ging naar Nederland.

Studie en werk

Door de suïcidepoging kon ik bijna niet lopen, maar ik wilde mezelf onderhouden. Ik werkte onder andere in een winkel en deed productiewerk. Later kon ik als dakloze aan de slag bij de daklozenachtopvang in Utrecht. Drie jaar geleden kreeg ik een burn-out. Ook liep ik door het zware productiewerk een hernia op en kwam in de bijstand. Omdat ik graag in de jeugdzorg wil werken, deed ik de opleiding mbo 4 SAW. Als Hongaar kreeg ik geen studiefinanciering. Graag zou ik ook nog een hbo opleiding volgen, maar zonder studiefinanciering kost die voor mij 8000 euro en zoveel geld heb ik niet. Voor een Nederlander kost de opleiding 2000 euro. Nu werk ik 24 uur per week als vrijwilliger bij U-2B Heard!, een cliëntenplatform voor dak- en thuisloze jongeren in Utrecht, en ik adviseer de gemeente vanuit ervaringsdeskundigheid. Ook heb ik een schuldsprekeuur in de wijk Kanaleneiland, waarvoor ik een cursus schuldhulp volgde.

Ik bel instanties, maak afspraken met schuldeisers, etc. Zelf heb ik ook schulden gehad, sinds kort ben ik schuldvrij. Men gooit mij voor die verschillende functies steeds in het diepe, daar leer ik heel veel van.

(Geen) woning

Van de tien jaar in Nederland woonde ik vijf jaar in Utrecht Lombok, tot m'n huisbaas de woning van de hand deed. Momenteel woon ik een paar maanden in een hele dure kamer, daarna sta ik weer op straat. Ik sta al lang ingeschreven voor een woning, zonder resultaat. Ik word ziek van die onzekerheid over m'n huisvesting. Ik blijf aan de bel trekken, instanties zeggen echter dat mijn situatie niet ernstig genoeg is. Ik zet me in, doe alles voor de maatschappij, maar voor mezelf is er geen opvang. Ik kom er wel, maar ondersteuning bij huisvesting zou fijn zijn. Hoewel ik goed verzekerd ben is er geen geld voor fysiotherapie. Ik moet leren leven met de pijn in m'n benen en rug en met hoge zorgkosten. Ik wil graag in een gesloten jeugdinstelling werken, met kinderen die de maatschappij heeft afgeschreven. Ik ben zelf ook zo'n jongere geweest. In m'n netwerk verwacht ik wel een keer passend werk aangeboden te krijgen. Om gezondheidsredenen durf ik nog niet uit de bijstand.

Ik laat m'n hoofd wel eens hangen en ga dan in een hoekje zitten, ik sta echter snel weer op. Dat móet, omdat veel mensen m'n hulp nodig hebben. M'n veerkracht heb ik mede van een opvoedmoeder uit het SOS kinderdorp waar ik als kind een tijd woonde. Ik bel haar nog iedere dag, al 23 jaar. Ze vindt me dapper. Ook doe ik power op door ervaringen met overleven en door m'n geloof. Ik geloof in mezelf en in God.'

FOTO JORIS LOUWES (WWW.PUSHTHISBUTTON.COM)

Claudia

‘ARMOEDE IS NIET BEPaald SEXY’

Rond mijn twintigste had ik een goedlopende onderneming. Al was ik beslist niet wereldvreemd, honger en armoede in Nederland, dat gebeurt je toch niet? Nu weet ik: ‘Het kan iedereen overkomen.’

Rekeningen? Die betaalde ik altijd netjes. En toch kwam ik in de schulden. Mijn toenmalige echtgenoot ging vreemd en verdween met het geld. Ik bleef achter met een failliete onderneming en de rekeningen stapelden zich op. Alles wat ik had opgebouwd moest ik loslaten. Huis, zaak, auto en ook vrienden verdwenen. ‘Dom, had je je zaken beter moeten regelen.’ Natuurlijk neem ik volledig verantwoording. Alleen zijn er soms omstandigheden die je van tevoren niet kunt overzien. Alsof er een auto van links komt die je net hebt gemist.

Over de kop

De jaren die volgden werkte ik mezelf volledig over de kop en had twee à drie banen tegelijk. Schulden, weg ermee! Naar de bijstand, dat nooit. De eerste ervaring met deze instantie was zo mensonterend. Op papier had ik een redelijk inkomen. De praktijk was anders. Het merendeel ging op aan afbetalen. Er waren dagen dat ik alleen koude rijst at omdat ik me niets anders kon veroorloven en ook de gaspit niet aanstak om kosten te besparen. Vloerbedekking had ik amper, net als behang. Kwam iemand al bij me thuis dan zei ik: ‘Ik ben mijn

huis wat aan het opknappen.' Op een dag raakte ik volledig in paniek toen mijn fiets werd gestolen. Geen geld voor de bus en geen geld voor een andere fiets. Dus liep ik een hele tijd, dagelijks enkele reis, twee uur naar mijn werk, zelfs midden in de nacht.

De schaamte was groot en ik probeerde te verbloemen hoe erg het was. Zelfs in de kleine kring om me heen kende niemand de ernst van de situatie. Vaak heb ik op het punt gestaan om op straat te gaan leven. Mijn huisdieren zorgden dat ik dit niet deed. Zij zorgden voor een sprankje vreugde. Ondanks dat ik het daardoor nog financieel zwaarder had. Emotioneel werd het lichter. En zonder huis immers geen baan. Met veel creativiteit heb ik die tijd doorstaan. En kreeg ik het uiteindelijk beter.

Ziekte

Het harde werken liet wel zijn sporen na en een aantal jaar geleden kwam de diagnose MS. Weer viel ik buiten de maatschappij. Nu door het UWV dat mij mensonwaardig behandelde bij de keuring. Dagelijks kom ik nog bureaucratische drempels tegen, al gonst het van woorden als 'participatie' en er zijn zeker goede intenties. Volgens mij komt dit omdat er geen aansluiting is op wat de realiteit is. Veel draait om cijfers en mensen bedenken zaken vanachter hun bureau. Op veel gebieden heeft weinig inkomen impact. Dus zeg ik weleens gekscherend: armoede is niet erg sexy. Als je een partner wilt ontmoeten, hoe aantrekkelijk ben je als je weinig middelen hebt? Al voel ik me zeker van waarde.

Positief

De positieve keerzijde is dat mijn verleden me sterk heeft gemaakt. Mijn gedachten kan ik zelf omvormen, meestal voel ik me niet arm. Al denk ik weinig na over de toekomst. Wat er dan komt zie ik wel. Zo hoef ik me geen zorgen te maken. Kijk, wat is er nog wel? En probeer ik naar organisaties uit te dragen: 'Laten we elkaar vinden in menselijkheid, lever maatwerk.' En tegen mensen in armoede zeg ik: 'Ook jij doet ertoe, je mag genieten en kwaliteit van leven ervaren. Ga daar voor staan en ga op pad, zorg voor iets, of iemand. Dan zorgt dat weer voor jou.' Omdat ik geloof dat verschil maken bij jezelf begint heb ik een project opgezet in Utrecht. Waar ik met een kan koffie aan de straat zit en in gesprek ga met willekeurige mensen op straat. Een praatje, elkaar zien, even echt contact. Daar begint mijn menselijkheid.

FOTO JORIS LOUWES (WWW.PUSHTHISBUTTON.COM)

Nevin (36)

‘VAN HET GELD VOOR DE BEWINDVOERDER HAD IK M’N SCHULDEN KUNNEN AFLOSSEN’

‘Armoede is voor mij overleven, bijvoorbeeld door bramen te plukken in de natuur omdat ze in de winkel te duur zijn. Sinds 2015 heb ik met armoede te maken. Ik werkte bij de Sociale Dienst Zaanstad als begeleider van ex-gedetineerden en jongeren met een strafblad. Door stalking raakte ik in de problemen en verhuisde naar Utrecht. Als eenoudergezin kreeg ik snel een huis, ik durfde echter niet meer naar buiten. De eerste maanden had ik geen inkomen terwijl ik een maand dubbele huur moest betalen, ook nog voor m’n vorige huis. Anderhalf jaar zat ik zonder vloerbedekking.

Gezondheidsproblemen

Ik groeide op in IJmuiden. Op m’n 13de haalde m’n vader me al van school om thuis m’n stiefmoeder te helpen. Zonder onderwijs kun je je kind echter geen goede toekomst geven! Gelukkig zijn leerplichtambtenaren tegenwoordig strenger dan vroeger. Als 17-jarige moest ik van m’n vader trouwen met een neef in Turkije. Na een jaar ben ik gescheiden, inmiddels moeder van een kind. De scheiding werd niet geaccepteerd in de familie. Ik moest het, terug in Nederland, allemaal zelf uitzoeken. Ik had verschillende banen, soms een uitkering.

Door wat ik meemaakte, verloor ik het vertrouwen in m’n familie, m’n vrienden en omgeving. Na de verhuizing naar

Utrecht raakte ik in een crisis en zat drie jaar thuis. Ik had 7000 euro aan schulden opgebouwd en vroeg schuldsanering aan. Daarvoor moest ik van de gemeente een bewindvoerder zoeken. Ik kreeg een lijst mee en belde de eerste de beste. Ik zag deze bewindvoerder één keer, daarna ging ze met verlof. Omdat er niets gebeurde, werd de schuldsanering stopgezet. Pas na anderhalf jaar kon ik er opnieuw mee beginnen. De Sociale dienst betaalde m'n vaste lasten, via het bewind kreeg ik 200 euro per maand voor dagelijkse boodschappen.

Ervaringsdeskundige

In m'n geloof vond ik de kracht om weer op te staan. Ik ging vrijwilligerswerk doen bij de voedselbank en via een kennis begon ik met de opleiding Ervaringsdeskundigheid in armoede en sociale uitsluiting. Dat is een tweejarige opleiding maar ik krijg er drie jaar voor. Omdat ik met 13 jaar van school werd gehaald, ben ik laaggeletterd hoewel ik destijds havoadvies kreeg. Ik loop stage bij het buurtteam en richt me op moslimgroepen. Na de opleiding wil ik met gehandicapten werken, bijvoorbeeld mensen met Downsyndroom, dat zijn engelen. Ook ben ik als vrijwilliger aanspreekpunt voor vragen over waar je terecht kunt met armoede. Mensen in armoede adviseer ik goede hulp te zoeken, zij hoeven zich niet te schamen. Ik schaamde me wel voor m'n schulden, had geen goede hulp en ben jaren aan het lijntje gehouden.

Tegen armoede-industrie

Velen denken dat er geen armoede is in Nederland, maar die is er wél. Zo kan ik dit jaar zelf geen nieuwe schoenen voor m'n zoon kopen. Armoede doet ook wat met je gezondheid. Ik

ben te dik geworden omdat ik jaren macaroni heb gegeten. Ik maak bezwaar tegen de armoede-industrie. Mijn bewindvoerder kreeg 147 euro per uur voor het niet oplossen van m'n schuldproblemen. Van dat geld had ik m'n schulden kunnen aflossen of kunnen leven.'

IK HEB HET RECHT

Ik heb het recht... als individu voor mijn behoefte uit te komen en mijn prioriteiten te stellen.

Ik heb het recht... met respect, als een intelligent, en gelijkwaardig medemens behandeld te worden.

ik heb het recht... uiting te geven aan mijn gevoelens.

ik heb het recht... om voor mijn mening en mijn systeem van waarde uit te komen.

ik heb het recht... om fouten te maken, of van mening te veranderen.

ik heb het recht... met andere mensen om te gaan zonder van hun goedkeuring afhankelijk te zijn.

ik heb het recht... te vragen wat ik wil.

Grada

Frans (54)

WALK OF SHAME

'Ik kom uit een traditioneel nest, deed een goede opleiding en rolde daarna van de ene in de andere baan als marketeer. Op m'n 25ste had ik een dikke Mercedes maar geld interesseerde me niets. Al vanaf m'n kindertijd weet ik dat ik anders ben. Ik had meer energie: waar iedereen ophield ging ik door. Tot ik m'n baan verloor, mijn vader overleed en m'n relatie uitging.

Schulden

Na zes maanden in bed liggen, kwam ik er zelf weer bovenop. Ik ontmoette mijn vrouw, met wie ik twee zoons kreeg en vond nieuw werk. Mijn 'anders' zijn bleek te komen door een bipolaire stoornis. Ik koos voor een bestaan als zelfstandige, want 'Frans en bazen' is eigenlijk niks. Het ging uitstekend, ik verdiende goed, totdat er door de financiële crisis minder marketeers nodig waren en ik niet meer werd ingehuurd. Op banen solliciteren lukte ook niet. Ik raakte in een isolement en m'n vrouw en ik waren snel door onze reserves heen. De stapels ongeopende enveloppen werd hoger, van verschillende kanten klopten deurwaarders aan.

We konden altijd ons huis nog verkopen en leven van de overwaarde, dacht ik... tot ook de huizenmarkt instortte. Alles kwam in die jaren tegelijk. Lange tijd aanvaardde ik geen hulp, daar ben ik te trots voor. Met een eigen huis kun je bovendien niet in de schuldhulp. We zaten aan de grond, ik had zelfs geen geld meer om in een andere stad te gaan solliciteren. Net voordat het geveild zou worden, konden we ons huis

verkopen en met de opbrengst de bank en de Belastingdienst afbetalen. Alleen omdat we kleine kinderen hadden, kregen we als (voormalige) huiseigenaar een urgentie, anders waren we dakloos geworden.

Ik zette knop om

We verhuisden naar een tweekamerwoning in Maarssebroek, leefden van de WAO-uitkering van m'n vrouw en kregen eten van de voedselbank. M'n kinderen vonden het top om dingen uit te mogen zoeken, maar ik was ontzet, het was een walk of shame. 'Wat is er gebeurd dat ik hier sta?!' dacht ik, ik voelde me een Niemand. Aan de crisis kon ik natuurlijk niets doen, maar dat ik dacht het desondanks te redden, gaf me een groot schuldgevoel. Door mijn toedoen waren we ons huis kwijtgeraakt en werden m'n kinderen niet meer uitgenodigd voor feestjes. Nu kijk ik er positief op terug, ik ben er sterker van geworden. Depressief was ik niet in die tijd, eerder lethargisch. Ik leefde vooral voor de kinderen. In 2012 was het klaar, ik was het passieve ondergaan van alle vernederingen zat. Ik zette een knop om en voelde me weer verantwoordelijk voor een aanvullend inkomen. De energie was terug. Nu denk ik: fietsen naar Utrecht gaat veel sneller dan met de auto en ik heb nog lichaamsbeweging ook. Via via ging ik aan de slag met duurzaamheid, werd actief in de gemeentepolitiek en, als vrijwilliger, trajectmanager bij OverRood, die ondernemers in de shit bijstaat.

De moeite waard

Sinds een paar jaar werk ik vier dagen per week bij een bedrijf dat zonnepanelen verkoopt, ik ben als officemanager

in dienst. Ook ben ik betrokken bij de lokale energiecoöperatie 2030.nu. M'n vrouw en ik zijn schuldevrij, maar omdat ik sinds 2016 weer inkomen heb en m'n toeslagen niet aanpaste, is er weer een kleine nieuwe schuld, die ik netjes afbetaal.

Ik ben fors onderuit gegaan omdat ik mezelf onvoldoende waard vond om m'n zaakjes op orde te krijgen en te houden. Mijn problemen loste ik uiteindelijk vooral zelf op. Nu weet ik dat ik wél de moeite waard ben, ik ben de schaamte voorbij.'

'Vorig jaar heb ik dankzij de Armoedecoalitie een **OPLEIDING TOT BEWINDVOERDER** gevolgd.

Ik was een van de beste van mijn groep.

IK HEB NU EEN BAAN

bij een bewindvoerderskantoor en zet mijn

ervaring op het gebied van armoede

in mijn werk in.'

Anoniem

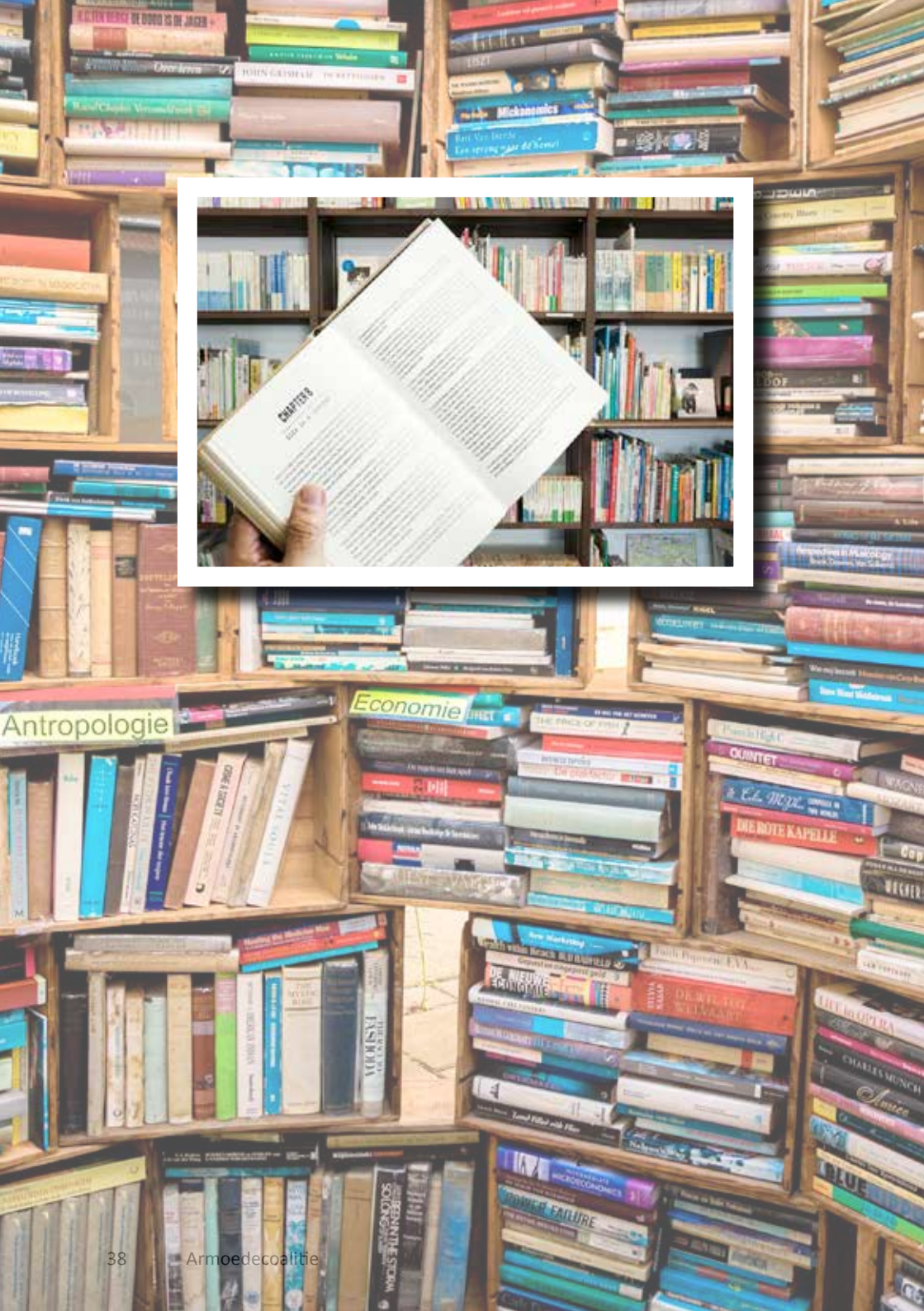

Als puber voelde ik me verantwoordelijk voor m'n vader en maakte hem wakker om naar z'n werk te gaan. Rond m'n 15de ontwikkelde ik een depressie, een eetstoornis had ik al als kind. Als er iets was overat ik me, daar werd ik dan mee gepest waardoor de twijfels over mezelf toenamen. Eén leerkracht zag dat er iets aan de hand was en bracht me naar een hulpverlener. Ik smeekte haar niets tegen m'n vader te zeggen. Twee keer deed ik een suïcidepoging en belandde op de spoed en in de kinderpsychiatrie. M'n vader praatte een jaar niet met me, misschien leek ik in zijn ogen teveel op m'n moeder.

Hulpverlener

Omdat ik met een degelijk brein ben geboren, ging ik op m'n 18de ondanks alles naar de universiteit. Daar kreeg ik vrienden, dat betekende erkenning! Als 19-jarige kwam ik in contact met een jongen die, achteraf gezien, een loverboy bleek te zijn. Hij gaf me aandacht, maar hield niet van me. Hij misbruikte me. Weer werd ik depressief en de anorexia kwam terug. Ook beschadigde ik mezelf. Op m'n 20ste pleegde m'n mama zelfmoord. Ik stopte met de studie en sliep veel. Later pakte ik, begeleid door een psycholoog, de studie sociaal werk op. Ik had veel negatiefs meegemaakt en kon dat als hulpverlener in opleiding een plek geven. Ik bloeide op, ontdekte talenten en ging mezelf minder haten.

Nu ben ik tevreden met wie ik ben en kan ik goed voor mezelf zorgen. Drie jaar geleden leerde ik m'n vriend kennen, we zijn heel gelukkig samen. Hij woont in Utrecht, ik besloot naar Nederland te verhuizen en vond werk als opbouwwerker. Als vrijwilliger organiseerde ik samen met anderen een armoedialoog in Utrecht. Bij mij is armoede verweven met psychische problemen. Ik ben nog altijd heel onzeker, maar groei wel. Voor mij is het heel belangrijk dat mensen me begrijpen.'

Rick (30)

'MIJN LIJFSPREUK IS: IK WORSTEL EN KOM BOVEN'

'Ik leef van een bijstandsuitkering, dat is geen vetpot. Als jongere wist ik niet wat ik wilde en wat ik kon. Daardoor maakte ik geen goede keuzes. Ik begon de middelbare school met havo/vwo maar ging op m'n 15de van school af. Ik zag de zin er niet zo van in, liep vaak tegen problemen aan en zat niet lekker in m'n vel. Als je je plek in de maatschappij niet vindt, ga je je afzetten en isoleren. Ik kreeg een hekel aan de hele wereld en aan mezelf. M'n zelfbeeld kelderde.

Vastgelopen

Achteraf gezien ontbrak het me aan een mentor. Van huis uit werd ik niet of nauwelijks gesteund in mijn cognitieve en emotionele ontwikkeling. Ik leerde niet hoe je met emoties omgaat en verdoofde mezelf jarenlang om maar niet bij mijn gevoel te komen. Van binnen leek ik jarenlang de vastgelopen puber te blijven, zoekend naar zijn identiteit. Ook als 22-jarige voelde ik me nog die jongen van 15 in een identiteitscrisis. Rond m'n 23ste raakte ik ook psychisch in een crisis. Ik ervoer het leven als ongelofelijk moeilijk en soms ondraaglijk, met extreme eenzaamheid, hopeloosheid en uitzichtloosheid. Ik was geen onderdeel meer van de maatschappij, bungelde er een paar jaar buiten. Het enige waar ik plezier uit haalde was het eten van grote hoeveelheden voedsel. In kwam korte tijd kwam ik 30 kilo aan en voelde me hier zo ellendig over dat ik er een einde aan wilde maken. Ik deed dit met m'n moeder,

m'n enige steun en toeverlaat, en moest haar beloven dat ik zou blijven vechten en pas weer naar beneden zou kijken als ik boven aan de put stond van waar ik in was gevallen.

Het negatieve inzetten voor iets positiefs

Antwoorden op vragen als 'Wie ben ik?' en 'Wat zijn mijn talenten?' kwamen in stilte en isolement, die vijf jaar duurden en een 'winnaar' opleverden. Ik begon op m'n voeding te letten en te sporten, viel af en stopte ook met roken. 'Luctor Et Emergo' werd m'n favoriete spreuk. Ik heb voor mezelf bewezen dat alles mogelijk is waar je met hart en ziel voor gaat. Omdat ik m'n doel haalde, groeide m'n geloof in eigen kunnen en mentale weerbaarheid. Ik besloot al het negatieve wat ik mee moest maken in te zetten voor iets positiefs voor een ander. In het zoeken naar mijn plekje in de wereld vond ik de mbo-4 opleiding Ervaringsdeskundigheid in armoede en sociale uitsluiting. Nu loop ik stage bij het Leger des Heils. Deze opleiding gebruik ik als opstapje, hierna wil ik doorstromen naar een hbo-opleiding.

Helpen

Mijn doel is om binnen tien jaar een stichting op te zetten en als gediplomeerd ervaringsdeskundige mensen te mogen helpen die zich niet gehoord en gezien voelen en daardoor tussen de wal en het schip vallen. In de tussentijd wil ik zoveel mogelijk kennis en ervaring opdoen, onder andere door het volgen van cursussen en trainingen en het lezen van zelfhulpboeken.

Alle kennis begint bij zelfkennis.'

OMDAT HELPEN, NIET HELPT

Verbijsterd staar ik naar het scherm van mijn laptop, naar het lijstje bijzondere voorzieningen bijstand. Ik zit in de bijstand. En bijstand vergt, alle dagen en alle slapeloze nachten, discipline... Tik-TIK-TIK, zegt mijn harde schijf.

Natuurlijk heb ik geen spaargeld. Natuurlijk kan ik niet lenen. Ik heb nauwelijks geld voor eten. Ik kan mijn lichaam niet geven wat het nodig heeft, zoals vitamines, vis en vlees. Ik eet de aanbieding. Het liefst met korting, dus bijna over de houdbaarheidsdatum.

Ik scrol door het lijstje voor bijzondere bijstand en stuit op de 'meedoen-regeling'. Zodat mensen zoals ik, aan de onderkant van de maatschappij, kunnen participeren. We mogen meedoen, met de rest. Maar ik kan niet meedoen. Ik had zo graag meegedaan met mijn vriendinnen, die mij eerst nog wel eens vroegen om mee naar de stad te gaan en een terrasje te pakken. Of naar de kroeg. Ik zie ze eigenlijk nooit meer.

TIK-TIK-TIK, zegt mijn harde schijf.

Bijstand maakt klein. Afhankelijkheid maakt klein. Regelingen uitzoeken, formulieren invullen, in spanning afwachten... Het kost bergen energie. Elke dag berekenen of er €2,- naar de supermarkt kan, of €3,- en of er dan nog genoeg overblijft voor het dure toilet papier de week erop, geeft het woord 'toekomstperspectief' geen enkele andere betekenis dan een strop om de nek. Hoe geweldig zou het zijn wanneer ik al die tijd en energie kon steken in het uit bijstand komen. En werkelijk te participeren in onze maatschappij vanuit vrijheid en zelfstandigheid. Mijn computer blaast weer. En zegt dan: TIK.

Sophia

Sophia (65)

'ARMOEDE IS JEZELF IN EEN KRONKEL DENKEN OM BLIJ TE ZIJN'

'Ik voedde m'n twee kinderen alleen op. Zij hadden allebei extra zorg nodig. Zelf heb ik ADD en een lichamelijke beperking. Ik ben voor de helft arbeidsongeschikt. Twee jaar werkte ik 20 uur per week voor de sociale werkvoorziening, verdeeld over vier dagen, eerst in de bibliotheek, later in de ouderenzorg. Omdat ik te weinig verdiende om van rond te komen, werd m'n inkomen aangevuld met bijstand. Tegenwoordig mag je met een medische indicatie 15% van je verdiensten houden tot ten hoogste 134 euro. Toen m'n werkgever verwachtte dat ik m'n 20 uur ging uitsmeren over vijf dagen, brak ik wat motivatie betreft. Vijf in plaats van vier dagen werken, zou me veel meer moeite kosten en nog steeds verdiende ik niet genoeg om van te leven. Ik werkte op de toppen van m'n kunnen zonder dat het financieel iets opleverde en daar moest nog een schepje bovenop?! Twee jaar geleden stopte ik met werken en ben ontslagen. Sindsdien leef ik alleen van de bijstand.

Overlevingsstand

Een uitkering betekent leven in de overlevingsstand, als basis is het bedrag onvoldoende. Ik heb 40 euro per week voor eten en 125 euro per maand voor alle andere uitgaven, zoals reiskosten, cadeautjes, kleding, activiteiten, onderhoud huis, etc. Soms heb ik voor de laatste dagen van de week nog maar 10 euro.

Toen de kinderen thuis woonden had ik een bijstandsuitkering voor een eenoudergezin en was ik constant bezig mensen te bellen, voorschotten aan te vragen, te procederen, contactpersonen te spreken te krijgen, kwijtschelding aan te vragen, etc. Je moet zo puzzelen om alle eindjes aan elkaar te knopen dat ik armoede ervoer als het verzamelen van inkomensbestanddelen. Bij het 18 jaar worden van de jongste stopten de kinderbijslag en het kindgebonden budget en ging m'n inkomen naar beneden. M'n dochter moest een krantenwijk lopen om te eten. Toen zij uit huis ging organiseerde ik alles wat zij door haar beperking zelf niet redde. Er was altijd stress.

Staat aanklagen

Ik voel veel pijn en boosheid over armoede. Soms bejegende de gemeente me als iemand die zeker zou gaan frauderen. Eén keer kreeg ik een onterechte sanctieaankondiging en vaak had ik met ambtelijk machtsvertoon te maken. Ik zou de Nederlandse staat graag aanklagen omdat zij het mensenrecht op gezondheid en welzijn schendt. Je kunt niet economisch zelfstandig zijn met een bijstandsuitkering. Helpt de voedselbank, een pakket met Sinterklaas? Ik vind dat goedbedoelde hulp armoede juist in stand houdt. Met een tegemoetkoming van 70% van de kosten koop je in de winkel toch geen nieuw bed? Voor mij lag de lat lange tijd te hoog. Ik accepteer nu pas dat ik niet meer kon dan ik heb gedaan.

Trots

Mijn kinderen zijn volwassen en hebben een goede baan. Aan de buitenkant zie je niet dat ik arm ben. Ik heb het gered en ben schuldenvrij gebleven, daar ben ik trots op. Maar

eigenlijk is zonder schulden leven óverleven, geen reden voor trots. Een armoedebewustzijn is jezelf in een kronkel denken om je blij te voelen.

Ik wil iets doen met m'n pijn en verdriet, van waarde zijn voor anderen. Misschien ga ik hulpverleners voorlichting geven. Soms lijken ze niet te weten wat armoede doet, ook als die onzichtbaar is.'

'Ik heb altijd de

VERVELENDE BAANTJES

via het uitzendbureau moeten accepteren
zoals werken in fastfood restaurants,
callcenters en productiewerk, enz.

Anoniem

MOEDER

Ik woon al bijna vierentwintig jaar in Nederland. Mijn hobby is fotografie. Ik fotografeer graag mensen, bijvoorbeeld mijn moeder.

Vroeger ging ik twee keer per jaar naar mijn geboorteland. De eerste helft van mijn verblijf bezocht ik mijn familie en in de tweede helft was ik ergens in het land op vakantie. Sinds een aantal jaren leef ik op een bijstandsniveau ook al heb ik nooit gebruik gemaakt van een uitkering van de Sociale Dienst. Ik kan al lang niet meer op een echte vakantie. Naar land van mijn herkomst ga ik alleen met kerst en als het moet. Bijvoorbeeld vanwege een begrafenis van een dierbaar familielid. Zelfs dat is voor mij een grote financiële uitdaging. Wat ik moeilijk vind is dat er mensen zijn in mijn omgeving, zoals mijn Nederlandse vrienden die zeggen; 'Je hoeft toch niet elke kerst naar je moeder? Je kunt toch hier blijven als je weinig geld hebt? Maar met kerst hier blijven als ik alleen woon? Of mijn moeder alleen laten zodat ze eenzaam is? Voor haar is het onmogelijk om naar mij te komen en ook zij woont alleen. Het is dus belangrijk om naar haar toe te gaan. Ik heb wel vrienden, maar die gaan altijd naar hun familie met kerst en uiteindelijk blijf ik dan toch alleen thuis achter. Als ik met de kerst naar mijn moeder ben geweest vragen ze; 'hoe was je vakantie? Lief dat ze dat vragen, maar ik denk, welke vakantie? Zo voelt het niet. Al gaan mijn vakantie dagen wel op aan een bezoek aan mijn moeder.

Anoniem

Bert (43)

'IN DE OVERLEVINGSSTAND ONTWIKKEL JE JE NIET'

'Ik zit in een re-integratietraject. Vier ochtenden per week werk ik aan de lopende band bij Utrecht Werkbedrijven, binnenkort in de groenvoorziening. M'n hart ligt echter bij werken met mensen. Ik doe vrijwilligerswerk voor het Imagoproject, waar (ex-)daklozen voorlichting geven op o.a. scholen en cursussen geven aan bewindvoerders. Ook ben ik vrijwilliger bij Meetellen in Utrecht, een club die gemeente en bedrijven vanuit ervaringsdeskundigheid adviseert over activering en participatie. Ik wilde me laten omscholen tot ervaringsdeskundige en begon aan de opleiding Ervaringsdeskundige armoede en sociale uitsluiting. De gemeente stopte de financiering toen ik die vanwege een PTSS niet in twee jaar wist af te ronden.

Werk- en dakloos door crisis

Tot voor zeven jaar geleden was ik nog betontechnicus bij Strukton en verdiende zo goed dat ik een huis kon kopen. Tijdens de crisis in de bouw verloor ik m'n baan en moest m'n huis via de veiling onder de waarde verkopen. Ik bleef met een hypotheekschuld zitten. Tot overmaat van ramp viel ik van drie hoog naar beneden uit het raam en raakte gewond aan rug en voet. Door het ongeluk ben ik voor 30% arbeidsongeschikt. Na ziekenhuisopname was ik dakloos. Ik logeerde bij vrienden of sliep in de nachtopvang. Na drie jaar had ik weer een eigen huis. Sinds m'n WW stopte, zit ik in de bijstand. De gemeente

‘Om het nog een beetje goed te hebben leef ik onder een strak bezuinigingsregime.

Bijvoorbeeld: van

NIET MEER DAN VIJFTIG EURO PER WEEK

boodschappen doen’

Anoniem

betaalt een bewindvoerder die me in een WSNP-traject probeerde te krijgen. De derde keer lukte dat, ik heb nog twee jaar te gaan. Alles bij elkaar leef ik nu zes jaar van €60 leefgeld per week, waarvan ik net kan rondkomen op m'n eentje. De bewindvoerder betaalt m'n vaste lasten en schulden.

Over-positief

Ik ben in armoede opgegroeid. Na de scheiding van mijn ouders, voedde m'n moeder de vier kinderen alleen op. M'n vader betaalde geen alimentatie en de gemeente compenseerde het ontbrekende inkomen niet. Er waren altijd tekorten, we leefden van dag tot dag. Ik droeg kleren van m'n zus, had een veel te grote bril op en werd gepest. Als je in de overlevingsstand staat, ontwikkel je je niet. Vanwege psychische problematiek van m'n moeder en later ook van twee van m'n drie zussen leefden we geïsoleerd, sociale vaardigheden werden niet bijgebracht. Toen ik als dakloze in de opvang kwam, moest ik leren me staande te houden. Ik had me aan m'n afkomst ontworsteld maar kwam door het verlies van m'n baan, het ongeluk en de schulden weer terug in de armoede. Aan de overlevingsstand waar ik soms in schiet, zie je de generatiarmoede terug. Met Pasen stortte m'n bewindvoerder m'n leefgeld bijvoorbeeld eerder, ik gaf het meteen uit en had later een tekort. In de nachtopvang, waar ik beheerder werd, en in verschillend vrijwilligerswerk heb ik veel opgestoken. Vroeger was ik naïef en wist niets van de systeemwereld af, nu ben ik sterker. Ik ben een opgewekt persoon, over-positief en niet snel kapot te krijgen. Vrijwilligerswerk is dankbaar werk maar ik wil graag een betaalde baan, het liefst als ervaringswerker.’

DE NACHTEN WAREN VRESELIJK

Alles ging goed, het leven lachte me toe.
Tot alles verkeerd ging en sindsdien ben ik moe.
Ik had een warm bed,
liefde en een volle ijskast.
Raakte mijn moeder kwijt en vanaf toen
was ik iederéén tot last.
Ik raakte dakloos en ging wonen in een garage.
Zwierf rond met al mijn spullen
als een reiziger met zijn bagage.
Ik was alleen en kon geen rekening meer betalen.
Stond nergens ingeschreven
dus kon mijn post ook nergens halen.
Op school ging het mis
en ik kon mijn woede niet meer inhouden.
Raakte ook nog mijn werk kwijt
en ging me met slechte dingen
bezighouden.
Geen geld en mogelijkheden om ergens avond te eten.
Het had weinig gescheeld
of ik had het bijltje erbij neergesmeten
Ik riep om hulp en kwam terecht bij
Back Up maatschappelijk werk.
Zo begon voor mij het einde van een
verschrikkelijk tijdperk.
Ik ging wonen in de opvang en had niet meer de
hemel als mijn dak.
Er kwam licht in mijn leven
en zag dat langzaam de zon doorbrak.

Vond een baan en een kamer waar ik tijdelijk mocht blijven.
Toen kwamen de deurwaarders ineens langs
in naam van allerlei bedrijven.
Ik werd geholpen naar de schuldhulpverlening
en betaal ze wat ik kan missen.
Ik besepte nog meer dat het leven zonder geld
bestaat uit hindernissen.
Omdat ik mijn best deed en het vertrouwen
van mijn begeleider heb gekregen.
Hij regelde voor mij een eigen woning
en sluit ik nu mijn eigen deuren voor de regen.
De ellende die ik heb meegemaakt gun ik helemaal niemand.
Het leven is een feestje maar
armoede is de schaduwkant.

Anoniem

DE SCHADUW

Ik zit al langere tijd op een laag inkomen en merk dat het gaat 'knijpen'. Er geen 'buffer' meer is om tekorten op te vangen. Eerst ging het nog wel toen ik economisch met twee kinderen alleen kwam te staan. Had nog wat spaargeld. In de puberteit waren de kosten hoger, je wilt graag dat je kinderen mee kunnen doen aan culturele activiteiten zoals: muziek, danslessen sporten, vakanties. Kom zelf niet uit een arm gezin, wilde voor mijn kinderen dezelfde kansen.

Chronische armoede (tekort aan geld) nekt me omdat er nooit wat extra's is: 'geen kwartje tussen de dubbeltjes', zoals opoe vroeger al wist. Als de schaduw wegvalt en het volle licht op me schijnt ben ik een gelukkig mens en blij met alles om me heen, dit is een heerlijk gevoel. Tekort geeft altijd zorgen, er hoeft maar dit te gebeuren of 'Leiden is in Last', bijvoorbeeld te laat met betalen, boete er bovenop. Niet met opzet! Gewoon vergeten.

O, wee, je weet nooit waar het tekort dreigt... dit maakt onzeker en onrustig en heeft zijn weerslag op je welbevinden. Dacht dat het bij het ouder worden beter zou gaan, het lijkt of het steeds moeizamer gaat worden naarmate ik ouder word. Denk ook vaak waar zal ik wonen als ik oud ben, ook dan ben ik arm en heb geen geld om zorg in te kopen.

Het erge is dat je bijna niet uit de cirkel van armoede komt als je erin raakt. Veel regelgeving houdt je op je plek. Ik doe veel vrijwilligerswerk en vind dat leuk. Het geeft me een zinvol bestaan. Zou goed zijn om de sociale waarde van iemand ook te belonen, zodat ze enigszins de armoede kunnen ontstijgen. Dit kan in natura worden uitbetaald door een goed matras, wasmachine of iets dergelijks. Zou fijn zijn als we daar met z'n allen over gaan nadenken, perspectief bieden en licht laten schijnen op tekorten.

Tilly

Tilly (64)

'IK WIL AANKARTEN WAT STRUCTUREEL MIS IS'

'Ik werkte als preventiemedewerker en gaf op scholen voorlichting over roken, alcohol en drugs maar werd afgekeurd wegens onder andere reuma. Omdat mijn man geen werk vond in Friesland, verhuisden we naar Utrecht en kochten daar een huis. Toen mijn man en ik tien jaar geleden uit elkaar gingen, werd ik economisch zelfstandig. Als alleenstaande met twee opgroeiende kinderen en een chronische ziekte kreeg ik al snel met armoede te maken. Voor mezelf heb ik materieel niet veel nodig, maar met pubers is een tekort aan geld wel een probleem. De kosten voor levensonderhoud stijgen, terwijl de uitkering gelijk blijft.

Ongewenst afgekeurd voor werk

Het is moeilijk alle ballen in de lucht te houden. Toch worden mensen die met te weinig geld leven afgerekend op bijvoorbeeld te dik zijn door slecht eten. Hun situatie zou hun 'eigen schuld' zijn, terwijl ze niet altijd verder kunnen komen. Ons systeem maakt dat mensen door het ijs zakken. Zelf kan ik geen huis van €700 per maand huren, ik heb huurtoeslag nodig en word zo afhankelijk gemaakt van toeslagen. Waarom zijn er geen huizen die we kunnen betalen zonder toeslag? Het fundament in onze samenleving is niet goed, dat repareren met toeslagen helpt onvoldoende. Ik wilde me uit de uitkering werken, UWV keurde me bij herkeuring echter weer voor 100% af en als WAO'er mag je niet bijverdienen. Ik ben

'Armoede heeft mij

angstig gemaakt bij het

OPENEN VAN DE POST

er komen altijd weer

onverwachte financiële tegenvallers

die moeilijk zijn te voorzien.'

Anoniem

intelligent, goed opgeleid en heb een enorme drive, ik wil zinnig bezig blijven, me ontwikkelen en iemand zijn. Me in de uitkering laten was kennelijk goedkoper. Ik voelde me als chronisch zieke lang uit de samenleving gestoten, waardeeloos en geen oké-mens. Met een ernstige beperking kun je je positie niet verbeteren, je blijft in een cirkel zitten. Als chronisch zieke die niet zelf haar inkomen kan verdienen pas ik niet goed in het participatieplaatje. Lui ben ik niet maar ik voldoe ook niet aan de eisen van de samenleving. Dat maakte dat ik niet vrij was en geïsoleerd raakte. Ik heb geen toekomstperspectief, ook als ik oud ben zal ik arm zijn. Daar heb ik zorgen over: als ik straks niet goed ter been ben en geen geld heb om hulp in te kopen, hoe kom ik dan de deur uit?

Sociale netwerken

M'n wil om eruit te komen en mee te doen is echter heel groot, het is m'n motor om iemand te zijn. Gelukkig kun je ook maatschappelijk actief zijn zonder arbeidsparticipatie. Zo ben ik vrijwilliger in onder andere Armoedecoalitie Utrecht. Ik ben altijd sociaalvoelend geweest en wil armoede aankaarten als structureel probleem in ons systeem. Het is belangrijk zichtbaar te maken wat er gebeurt met mensen die een tekort aan geld hebben, zodat zij gezien en gehoord worden. Iedereen wil toch meedoen en gezien worden? Ik ben niet zielig, maar als oudere heb je bijvoorbeeld behoefte aan een goede stoel. Zoiets kan vanuit de stad komen, delen geeft een boost! Mensen hebben elkaar nodig. Vroeger had je buurtschappen, nu weten we soms niet eens meer hoe onze burenen heten. Ik vind dat sociale netwerken ons kunnen beschermen tegen collectieve armoede, zo leggen we samen een ander fundament.'

MET GEWASSEN HAREN EN ZELFRESPECT

Mijn vriendin zit in de armoede-business. Ze weet er alles van, heeft er een vernieuwende kijk op en sleept mij erin mee. Ze heeft me meegesleept in haar visie, in een project van de universiteit en naar thematafels van de gemeente.

Ik had op dat moment nog de veronderstelling dat ik samen met wat andere burgers onder het genot van een bakkie koffie wat zou kletsen over wat hier zoal aan te doen, die armoede en die schulden.

Dat ging anders...

De zaal was bevolkt met hulpverleners met ieder een eigen badge en er was nog één andere burger. Zo eentje zoals ik. De wethouder met Werk & Inkomen in haar portefeuille opende met verve en grappen de bijeenkomst. Ze vertelde dat het doel van die avond was dat hulpverleners de bezuinigingen in kaart mochten gaan brengen. De gemeente had zelf al flink gesneden in de bijzondere bijstand en wij, met mij als burger erbij, mochten de rest invullen.

‘Tja, het kon niet anders,’ zei de wethouder over dat snijden. Dat is natuurlijk niet waar, maar we konden hier niet verder op ingaan want de wethouder ging een kast in elkaar zetten en kwam daarna terug om te horen wat we ervan gebrouwen hadden. Ik durfde niet te vragen of het een IKEA-kast was, of een dure.

Wat er echter mis gaat is dat ik laatst een kindje tegen haar moeder hoorde zeggen: ‘Hebben we vanavond warm eten?’

Deze vrouw is niet geholpen met een pasje voor de voedselbank, na een intakegesprek met een instantie en het aanleveren van haar bankafschriften om aan te tonen dat ze echt geen geld heeft.

Zij blijft die moeder die faalt en niet eens voor zichzelf en haar kind kan zorgen. De vraag is dus, mevrouw de wethouder, hoe krijgen wij deze vrouw fris en fruitig, met zelfrespect, zelfvertrouwen, eigenwaarde en gewassen haren aan de sollicitatie-tafel?

Robin

'Ik werd elke twee maanden

GECONTROLEERD DOOR WERK EN INKOMEN

Door alle controles voelde ik mij
een crimineel'

Anoniem

MIJN LEVEN MET NAH: SORRY

Sorry dat ik een beperking heb en dat ik een last voor de samenleving ben. Ik heb aanpassingen nodig die zo duur zijn dat ik deze zelf niet kan betalen. Hiervoor moet belastinggeld gebruikt worden. Ook vind ik het vervelend dat mensen een baan hebben om mij in mijn voorzieningen te helpen.

Begrijpelijk dat er dan ook gelijk voor mij beslist wordt hoe ik deze aanpassingen moet gebruiken. Dit kan ik zelf niet, dat mag logisch zijn.

Sorry, dat wij invalide mensen niet allemaal dezelfde beperking hebben. Dat zou het voor de gezonde mensen namelijk een stuk makkelijker maken. Het is vervelend dat wij invalide mensen niet op elkaar lijken dan waren wij makkelijker te herkennen.

Eigenlijk spijt het me helemaal niet...

Beperkingen komen in alle vormen en maten voor. Soms kun je het aan iemand zien en soms ook niet. Maar het niet fijn is om jezelf steeds weer te moeten verdedigen. Steeds bij UWV bewijzen dat je die beperking echt nog hebt. Het zou een wonder zijn als ik in de ochtend wakker zou worden en nergens meer last van zou hebben.

Ik wil gewoon respect en dezelfde behandeling als ieder ander. Ik ben niet invalide. Ik ben valide. Immers: valide betekent geldig. Ik kan en mag mezelf doen gelden, en kan een hoop voor anderen betekenen.

**hoogachtend,
Ge. Handicapt, Dennis van Elten**

WAT IS ARMOEDE?

‘Waarom ben ik niet als alle andere mensen, wat mis ik?’ vraag ik mij af. Een stem in mij fluistert heel zachtjes dat ik arm ben. ‘Je bent arm,’ zegt die stem. Een arme wil graag zijn stem laten horen. Die wil is er wel, maar het kan niet. De mensen horen je wel, maar wat je doormaakt en voelt, dat kunnen ze nooit begrijpen. Je raakt vervreemd van het leven, je keert je af en denkt na... je denkt na over de oneerlijkheid.

Arm zijn betekent het leven somber inzien, je tekort voelen schieten, een leven in angst en je leven leiden vanuit angst, want je moet op je hoede zijn. Als je arm bent moet je nadenken over de verhoging van de huur, ieder jaar. Over het gebruik van gas en elektriciteit, je bent voorzichtig en angstig omdat je anders straks teveel moet betalen. Over dat er niet genoeg boodschappen zijn en je hoopt dat het eten niet te snel opraakt. En je bent bang om de post te openen, bang om nóg een factuur te moeten betalen.

Een vader en moeder in armoede horen de stemmen van hun kinderen, maar ze kunnen er geen gehoor aan geven. Daarna gaan die stemmen door naar het hart. Ze verscheuren je hart en je voelt daar de pijn. Die stemmen gaan door naar je ogen en je begint te huilen, want huilen is wat een gezin in armoede altijd doet. Op dat moment vraagt je kind: ‘Waarom papa? Waarom wij?’ Een kind gaat door met vragen stellen waar geen antwoord op is...

Een mens in armoede kan alleen maar luisteren in de maatschappij, en kan zelf niet spreken. Want heeft geen recht van spreken. Je krijgt niet meer te zien dan een ‘ongelijke manier van omgang’. Eigenlijk wil iemand in armoede helemaal geen luxe leven, alleen een volwaardig leven als een volwaardig mens en burger. Anderen begrijpen nooit hoe iemand zich voelt in armoede: iemand met een volle maag, zal nooit iemand met een hongerige maag begrijpen...

Thea

INNERLIJKE PIJN

wij wisten de hordes zwermen
en vluchten van de plagen waaronder
wij hebben geleden uit een nog nabij verleden

massaliteit en eentonigheid maakten hun dreiging
vaak groter dan de effecten die zij hadden
op natuur en omgeving
in de tijd

er is een nieuwe plaag aan het ontstaan waarvan
het geluid snijdt door de ziel in een toonsoort
die ons raakt tot op het bot
zij maakt mensen kapot

het is de vibratie van innerlijke pijn
door onmacht en frustratie, armoede en discriminatie
de golven hebben ons nog niet bereikt
maar hun pijnen zullen dodelijk zijn

Nevin

I HAVE A DREAM

Ik droom van genoeg geld om af en toe naar de film te gaan,
een goed fietsslot te kopen,
een vriendin in Maastricht te bezoeken,
een cursus meditatie te volgen,
een winterjas en wandelschoenen aan te schaffen,
printcassettes en elektrische tandenborstel te kopen,
geld te doneren voor kinderen in een vluchtelingenkamp,
een keer uit eten te gaan,
een ander te trakteren i.p.v. getrakteerd te worden,
een klassiek concert te bezoeken,
niet steeds mijn centen te hoeven tellen
en niet van geld te hoeven dromen,
maar van belangrijker dingen:
van rechtvaardigheid en solidariteit
en van een basisinkomen voor iedereen.

Inge

ARMOEDE BETEKENT...

Leven in armoede betekent dat elk dubbeltje moet worden omgedraaid, dat koffie drinken op een terrasje nooit vanzelfsprekend is, dat de stress om hogere zorgkosten, een kapotte vriezer of die maand met zoveel verjaardagen elke dag op de loer liggen. Het betekent statiegeldflessen opsparen om een buffertje te hebben als het even tegenzit.

Armoede is schaamte omdat je niet wilt laten merken dat je het niet breed hebt, armoede is onzekerheid en machteloosheid. Armoede is een aanslag op de manier waarop je naar de wereld kijkt, armoede is in het diepste van je wezen ervan overtuigd raken dat jij niet waard bent wat anderen waard zijn. Armoede is willen meedoen maar niet kunnen.

Armoede is de pijn voelen als je kind een ijsje vraagt en je 'Nee' moet zeggen.

Armoede is in de winter twee truien aantrekken.

Armoede is jezelf ontkennen als waardevol.

Armoede is jezelf verloochenen uit schaamte voor de waarheid. Armoede is het gevoel dat je alleen maar kunt falen.

Maar armoede is nog meer.

Armoede is de kracht vinden om door te gaan. Om bronnen in jezelf aan te boren om het leven de moeite waard te blijven vinden, om jezelf de moeite waard te blijven vinden.

Armoede is creatief leren zijn.

Armoede is jezelf steeds weer op de voorgrond plaatsen omdat je bestaansrecht hebt.

Armoede is positief zijn en naar het licht toe bewegen.

Dagmar Niewold

EEN LANGE REIS

Na achttien jaar eindelijk de garantie: ik ga met mijn vrouw op vakantie. Het voelt raar en komt steeds dichterbij. Vakantie, rust en even uit de dagelijkse wereld stappen maakt ons dan ook heel blij. Tijd voor onszelf nemen, even weg na alle problemen.

Samen na 29 jaar voor het eerst met zijn tweeën op reis, wel all inclusive want dat scheelt een hoop in de prijs. We hebben veel over Turkije gehoord en willen dit met eigen ogen zien en beleven, twaalf dagen niks, alleen maar aandacht aan elkaar geven. Het weer is goed en er is van alles te doen. Voor het eerst gaan duiken is een bekroning op alles van toen. Jaren van rompslomp en begeleiding, eindelijk de bekroning en zelf weer de leiding.

Zestien jaar geleden kwam ik vanuit Portugal met mijn gezin. We werden nergens geholpen, naar welke instantie ik ook ging. We waren stateloos, dakloos, hadden schulden en ik had medische problemen. Mijn rug was kapot en niemand wou ons opnemen. We woonden op een camping met zijn vieren, een hond en een kat, in een kleine Kip caravan zonder inkomsten, we waren het echt zat.

De Tussenvoorziening heeft ons uiteindelijk opgevangen, wij werden gehóórd en dat was een groot verlangen van ons. Acht jaar terug kreeg ik eindelijk mijn laatste operatie aan mijn rug, vanaf daar ging eindelijk de tijd weer vlug. Vijf jaar geleden begon ik met vrijwilligerswerk, want ik had weer tijd, zo goed

waren we geholpen, we hadden geen schulden meer en van veertien jaar cliënt zijn totaal geen spijt.

Het is heel fijn om weer bezig te zijn, gewaardeerd te worden en dat allemaal zonder pijn. Ik kreeg vanuit de Noiz de kans een opleiding te gaan doen, pakte dit aan met twee handen en na vier jaar krijg ik eindelijk de eer en roem.

Inmiddels ben ik werkzaam bij de Noiz en Sleep Inn, en kan zeggen dat doe ik dan ook met heel veel zin. Een huis, thuiswonende kinderen en een leuke uitdagende baan, eindelijk op vakantie, zonder de kinderen en niet meer achter de geraniums voor het raam zitten. Voor de vakantie te horen gekregen dat ik ook nog was geslaagd voor mijn mbo4 opleiding.

Harry Troost

met medewerking van Niki Schipper

IN MIJN DROOM...

In mijn droom is er geen schaamte of taboe over armoede.

In mijn droom is er geen verschil meer in inkomen.

In mijn droom ben ik arm maar vrij.

In mijn droom kan ik vooruit kijken in de tijd en zien dat het beter wordt.

In mijn droom wordt waarde niet meer uitgedrukt in geld.

Ik ga door op het pad dat ik ingeslagen ben.

Ik zoek een plek waar gelijkgestemden zijn.

Ik werk elke dag aan menselijkheid.

Ik kijk je in de ogen en zie een mens.

Ik pas wat ik wil aan wat ik heb.

Ik maak kunst (zingen, toneel) om armoede bespreekbaar te maken.

Jaap

VEERKRACHT

Mijn ouders hebben wat financiële tegenslag gehad in het leven. Het budget voor het gezin was beperkt. Zo hadden we twee kleuren vloerbedekking in de woonkamer en veel spullen van de kringloop.

Ik zag dat als kind niet en nodigde mijn vriendinnen altijd uit. Ze waren welkom. Mijn ouders bleven ondanks alles gastvrij. Een mentaliteit waar ik nu ook veel aan heb.

Kleding was altijd tweedehands en niet van het gewenste merk, maar het huismerk. Ik zie mijn broers nog de schoenen op de grond smijten, terwijl mijn moeder daar zo hard voor had gewerkt... Mijn moeder naaide merklabeltjes over van de ene broek naar de andere.

Geen auto hebben, niet op vakantie kunnen, en dan de eerste dag na de zomervakantie geen verhaal hebben waar je was geweest. Op jonge leeftijd met een bijbaantje beginnen om zelf te kunnen sparen, terwijl klasgenoten met huiswerk en spelen bezig waren.

Als kind en puber voelde ik de stress die mijn ouders hadden: de zoektocht naar sinterklaascadeautjes in de uitverkoop van september... Moeilijke keuzes over grote dingen die moesten worden betaald.

Vaak hetzelfde eten, zonder vlees, alles werd gebruikt, en hergebruikt en hergebruikt.

Het lijkt kommer en kwel en het was ook niet fijn, maar ik heb er wel een hoop van geleerd. Het heeft me gevormd en het heeft me ook veel gebracht:

- als student nooit problemen met rondkomen, ik kende alle trucs al
- tevredenheid met wat je hebt, rijkdom zien in andere dingen dan spullen, al is het wel handig om een basis te hebben
- altijd oog voor een ander hebben, mensen die het moeilijk hebben en een drive om te helpen
- weten dat armoede iedereen kan overkomen en daardoor minder snel oordelen
- ervaring dat geestelijke kracht van ouders en mijzelf en een netwerk belangrijk zijn om verder te komen
- dankbaarheid voor ons sociale systeem waardoor mijn broers en ik konden studeren (was anders niet gelukt)
- een grote zuinigheid met dingen waardoor ik ook nu nog prima kan rondkomen met gezin met drie kinderen
- heel veel waardering voor alle mensen die ontzettend hun best doen om vooruit te komen
- soms ook compensatiegedrag, voor dingen die ik vroeger niet had (ben later heel veel gaan reizen).

Marina

PRESENT

Toen iedereen wel kon gaan, maar ik niet.
Toen ik best kapot ging van dat verdriet.
Toen ik die droom toch maar weer los liet.

Toen ik het absoluut niet kon betalen.
Toen mijn vrienden mij er uit wilden halen.
Toen ik mij zo ontzettend diep schaamde.

Toen ze het allemaal zo graag met mij wilden delen.
Toen ze besloten het mij voor mijn verjaardag te geven.
Toen ik dacht dat ik het toch maar aan moest nemen...

Toen ze mij uiteindelijk toch wel konden ompraten.
Toen ik het schuldgevoel eindelijk los kon laten.
Toen ik mijn eerste grote festival kon meemaken!

Samira Plugge Arimas Poetry

DANKWOORD

Dit boek is alleen mogelijk geworden door de doorzettingskracht van Tilly, Annelies, Jessica, Claudia en Lia, Sabrina en Bilal, medewerkers van Hogeschool Utrecht.

Dank daarvoor.

Ook bedanken we andere meedenkers die het afgelopen jaar door ons werden 'lastig' gevallen. En mensen die iets aanleverden wat uiteindelijk niet in het boek terecht kwam. Zonder ieders kritische en opbouwende bijdrage was dit boek er nooit gekomen.

Ook danken wij Averechts. Zij kozen ons uit om in het zonnetje te zetten en haalden geld op voor ons. De gemeente Utrecht steunde ons met een financiële bijdrage. Het Kenniscentrum van Hogeschool Utrecht boodt zowel inhoudelijke als financiële ondersteuning voor de totstandkoming van dit boek.

Tot slot danken we journalist Annemiek Onstenk die de interviews en eindredactie op zich nam, en Puck 't Hart die de vormgeving voor haar rekening nam.

Armoedecoalitie

Lia van Doorn, Jules van Dam en Marry Mos

Gemeente Utrecht

